

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет культурології та соціальних комунікацій

Кафедра цифрових комунікацій та інформаційних технологій

Кваліфікаційна робота

бакалавр

освітньо-кваліфікаційний рівень

на тему: **Візуальна ідентифікація дизайну української книги в цифрових
проектах України та світу**

Виконав: здобувач 4 курсу першого
(бакалаврського) рівня освіти ОПП
“Управління цифровою інформацією”,
спеціальність 029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа, денної
форми здобуття освіти
Гончаренко І. О.

Науковий керівник: доктор наук із
соціальних комунікацій, професор,
завідувач кафедри цифрових
комунікацій та інформаційних
технологій
Мар’їна О. Ю.

Рецензент: директор бібліотеки
Харківської державної академії культури
Кирпа Т. О.

ЗМІСТ

	<i>стор.</i>
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВІЗУАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ	6
1.1. Поняття та елементи візуальної ідентифікації та репрезентації дизайну української книги	6
1.2. Історичні контексти розвитку дизайну української книжкової спадщини	
РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКОВОЇ СПАДЩИНИ	
2.1. Українські цифрові проекти як інструмент збереження української книжкової спадщини	19
2.2. Українська книга в міжнародних цифрових проєктах світу	24
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

У сучасному цифровізованому суспільстві консолідація та репрезентація культурної спадщини набуває нових форм та масштабів. Однією з найважливіших у цьому процесі стає бібліотечно-інформаційна сфера діяльності, яка відіграє ключову роль в збереженні та забезпеченні доступу до історичних та культурних пам'яток людства, зокрема до книжкової спадщини. Книги, які виступали в ролі основного джерела інформації впродовж віків, нині є не лише джерелом знань, але й важливим і впливовим виразником національної ідентичності.

Сьогодні можна констатувати, що незважаючи на бурхливі події історії, динамічні зміни світових тенденцій, українська книга змогла вистояти та сформувати свої характерні риси дизайну, які впродовж десятиліть залишаються самобутніми та впізнаваними. Завдяки дослідженню виникнення та поширення певних аспектів та тенденції друкарства можна відстежувати яскраві та важливі соціально-історичні метаморфози українського суспільства, адже впродовж віків Україна, як і будь-яка інша країна, формувалася під тиском десятків різноманітних політичних, соціальних та релігійних факторів, що впливали на кожний з аспектів повсякденного життя.

Проте проблематика візуальної ідентифікації української друкованої спадщини наразі залишається недостатньо дослідженою. Візуальна ідентифікація книги, яка включає в себе систему візуальних елементів, не лише створює унікальний та впізнаваний образ, а й виконує комунікаційну та репрезентаційну функції у видавничому, культурологічному та соціокультурному контекстах. Дизайн книги відображає не лише тогочасні естетичні вподобання чи друкарські можливості, а й є частиною української ідентичності, культурного коду нації, що транслюється через семіотику, типографіку, орнаментику.

Нині особливо важливою проблемою постає репрезентація української книжкової спадщини в цифровому просторі України та світу. Адже форма та формат взаємодії користувача з книгою в реальності, та в “цифрі” якісною відрізняються. Фрагментарність та ізольованість подачі інформації через інтернет

неабияк впливає на формування уявлень та вражень щодо візуальної айдентики національної книжкової спадщини. Тому ідентифікація книжкової спадщини України користувачем постає серйозною проблемою не лише в аспекті оцифрування книжкових пам'яток, але і в контексті формату подачі інформації, користувацького досвіду (“user experience”) взаємодії з нею та цифрового кураторства бібліотек, архівів та інших інституцій пам'яті.

Об'єкт: репрезентація української книжкової спадщини в цифрових проєктах України та світу (цифрові колекції, електронні бібліотеки, цифрові архіви).

Предмет: візуальна ідентифікація дизайну української книжкової спадщини.

Мета: аналіз особливостей репрезентації української книжкової спадщини в цифрових проєктах України та світу крізь призму автентичності дизайну української книги.

Завдання:

- визначити особливості візуальної ідентифікації української книги;
- проаналізувати основні етапи та контеккти розвитку дизайну української книжкової спадщини;
- дослідити цифрові українські проєкти, які консолідують книжкову культурну спадщину України, та виокремити особливості їхньої репрезентативної стратегії;
- здійснити аналіз міжнародних цифрових проєктів, які репрезентують українську книгу та визначити специфіку і проблемні аспекти відображення української книжкової спадщини.

Методологічною основою дослідження стали порівняльно-аналітичний метод — при дослідженні етапів розвитку книжкового дизайну); метод контент-аналізу вебсайтів інституцій пам'яті, цифрових архівів, електронних бібліотек, цифрових виставок та ін. — для дослідження кількісної та якісної складової репрезентації української книжкової спадщини в цифрових проєктах України та світу; візуальний аналіз — при детальному дослідженні візуальної айдентики української книги та аналізі її сприйняття. На основі застосування означених методів у ході виконання кваліфікаційної роботи було проаналізовано: офіційний

сайт Національної електронної бібліотеки Франції та її партнерів [2], цифрові колекції Польської електронної бібліотеки Polona [5], сайти українських бібліотек: електронна бібліотека “Україніка” Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського [19], проєкт електронної бібліотеки «Ізборник», архів «Читомо», онлайн-колекції «Буковінензія=Vucovinensia» та ін.

Напрямок, пов'язаний з дослідженням феномену візуальної айдентики української книжкової спадщини та її репрезентації у цифровому просторі знаходиться на стику таких наук, як книгознавство, мистецтвознавство, культурологія, філософія, психологія, дизайн та інформатика, цифрова гуманітаристика що обумовлено його багатогранністю та багатомірністю. Не зважаючи на те, що явище саме по собі досить нішеве, на його розвиток неабияк повпливали роботи В. Олійника [22, 23], О. Белкіної [7], М. Мітченко [17,18], І. Каманін [11] та інших. Теоретичні засади формуються на основі праці Л. Керзон [1], яка висвітлює взаємозв'язок візуального мистецтва та національної ідентичності в культурологічному дискурсі. Історичний контекст української графіки представлений у працях Белкіної [7], Горобця [9], Мітченка [17; 18] і Клочкова [12]. Увагу приділено естетичним та стилістичним рисам українського бароко [13; 14; 24], що сформувало унікальний візуальний код нації. Цінними є джерела, присвячені ключовим фігурам та артефактам культурної спадщини, зокрема Івану Федорову [10], Івану Мазепі [16] та Георгію Нарбуту [30].

Сучасний етап еволюції візуальної культури та дизайну художньої книги розкривається в роботах Олійника [22; 23], Новік і Земцової [21], а також у дослідженні імерсивних технологій у видавничій справі [29]. Ці джерела ілюструють трансформацію візуальної мови книги під впливом цифрових технологій. Практичні можливості цифрової репрезентації культурної спадщини розкрито через електронні бібліотеки Gallica [2; 3], Internet Archive [4], Polona [5], а також ресурси Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [19] і Центрального державного історичного архіву України [31–33].

Структура дипломної роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВІЗУАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

1.1. Поняття та елементи візуальної ідентифікації та репрезентації дизайну української книги

У сучасному світі візуальна культура набуває все більшого значення, стаючи потужним інструментом комунікації та впливу на суспільну свідомість. Візуальні образи не лише відображають реальність, але й активно формують її, сприяючи конструюванню національної ідентичності. Саме візуальні репрезентації культури відіграють ключову роль у відображенні соціокультурних та політичних змін, виступаючи маркерами національної приналежності.

В умовах глобалізації та інформаційного суспільства, візуальна ідентифікація книги стає важливим засобом інтернаціоналізації української культури на міжнародній арені, відіграючи ключову роль у формуванні та вираженні національної ідентичності, особливо в контексті української книги, яка виступає важливим засобом трансляції культурних цінностей як в Україні, так і за її межами. Візуальна ідентифікація охоплює систему візуальних елементів, що створюють унікальний образ та сприяють впізнаваності об'єкту — української книги. Візуальна ідентифікація є важливою частиною культури, що закріплює приналежність об'єкту до національної, естетичної та історичної спадщини.

Візуальна складова книги допомагає читачу ідентифікувати видання, та виступає в ролі наріжного каменю в формуванні візуальних аспектів національної культури. На думку західних дослідників, візуальну культуру можна проаналізувати як вираження національної ідентичності, зокрема в контексті того, як питання національної ідентичності розв'язуються засобами різних форм візуальної культури, значна кількість яких бере свій початок саме з візуальної ідентичності книги [1].

Зазвичай до основних елементів візуальної ідентифікації книжкової спадщини відносять: графічне оформлення обкладинки, гарнітуру, типографіку, орнаментику, колірну палітру, ілюстрації, візуальні маркери серійності, в деяких випадках, логотип та фірмовий стиль видавництва. Але через складність процесу візуального сприйняття, що змінюється відповідно до соціокультурного контексту [6] візуальну ідентичність друкованих творів по-справжньому творять: образи, емблеми та національно-культурні маркери. У ролі таких образів може виступати не лише певна ілюстрація чи гарнітура, але й сама книга, або її формат, вигляд, особливості верстки тексту та композиційні аспекти розміщення тексту й графічних елементів.

Одним з найважливіших процесів формування та ідентифікації дизайну української книги безумовно є процес репрезентації. Репрезентація — це не просто процес відображення - це активний процес відбору, структурування, формування і наділення сенсом певних візуальних образів [25]. Як зазначалося раніше поняття репрезентації тісно пов'язане з візуальною ідентифікацією, що робить можливим трансляцію та використання естетичного оформлення української книги, як інструменту культурної комунікації.

Отже, у дизайні української книги репрезентація — це не просто відображення, а динамічний процес формування сенсів через візуальні образи. Кожен елемент — від ілюстрацій до шрифтових рішень — несе символічне навантаження, відображаючи національні, культурні й історичні коди. Ці елементи стають маркерами, які допомагають ідентифікувати видання як частину української культурної спадщини. З огляду на змінність соціокультурного контексту, візуальні елементи книги можуть набувати нового значення, утворюючи багат шарову систему культурної комунікації. Таким чином, репрезентація й візуальна ідентифікація взаємодіють як єдине ціле, створюючи цілісне уявлення про українську книжку як носій національної візуальної ідентичності

1.2. Історичні контексти розвитку дизайну української книжкової спадщини

Історія розвитку дизайну української книжкової спадщини є невід'ємною частиною формування національної ідентичності українського народу. Книжковий дизайн у різні історичні періоди відображає не просто художні вподобання чи технічні можливості доби, але й глибокі соціокультурні процеси, що визначають подальший вектор розвитку української культури. За допомогою шрифтів, орнаментів, ілюстрацій та композиційних рішень — передавалися ідеали та вірування, що формували, змінювали та корегували культурну пам'ять створюючи та розбудовуючи основи національної ідентичності.

Прабатьком усіх українських шрифтів та гарнітур є устав [Додаток А]. Устав — один з перших типів кириличного письма в рукописах. Потрапив, розповсюдився та вживався на теренах Київської Русі завдяки священному письму. Походив від унціалального письма — середньовічного рукописного шрифту, використання якого всіляко заохочувалося з боку християнської церкви, через чіткість, швидкість та простоту в написанні. Головною особливістю уставу є адаптованість шрифту до суто кириличної абетки - наявність символів, що відтворювали букви «Ять», «Малий юс», «Великий юс» та інші характерні для кирилиці літери.

Найбільш визначні та найбільш відомі релігійні праці [8], такі як: Остромирове Євангеліє (1056-1057) [Додаток Б] й «Ізборник Святослава» (1073 та 1076) [Додаток В], - написані саме уставом. Окрім цього ці визначні пам'ятки давньоруського письменства та сакрального мистецтва стали наріжним каменем не тільки для української типографії (уставний нарис букви «А» [Додаток Г] буде використовуватися Георгієм Нарбутом в його роботах [Додаток Г] , а симетричні засічки на букві «О» [Додаток Г] стануть частиною національного шрифту в самвидаві УПА та ОУН [Додаток Д]), а й для української книжкової ілюстрації.

Українська книжкова графіка також бере свій початок з часів появи рукописної книги в Київській Русі [7]. Період з XI по XII століття став найбільш

плідним підґрунтям для розвитку книжкової графіки на території Русі. Наприклад, «Остромирове Євангеліє» [Додаток Б], виконане дяком Григорієм, оздоблене орнаментальними заставками, буквицями та трьома ілюстраціями з зображенням євангелістів, довгі роки виступало зразком довершеного сакрального мистецтва Київської Русі [8].

Окрім «Остромирового Євангеліє» варто відзначити ще дві пам'ятки цієї епохи: «Юр'ївське Євангеліє» (1120-1128) [Додаток Е] та «Добрилове Євангеліє» (1164) [Додаток Є].

«Юр'ївське Євангеліє» вирізняється серед інших рукописів цієї доби завдяки унікальним композиціям, що використовуються для накреслення буквиці [8]. У композиціях, виконаних кіновар'ю, використовуються орнаментальні мотиви, зображення людей та звірів (всього їх 65, кожна було унікальним) [8].

Зображення євангелістів в «Добрилове Євангеліє» цікаво обіграні орнаментальним обрамленням: фігура апостола вписана в жорстку рамку, що зверху увінчується великими банями. Така композиційна схема наближує вигляд ілюстрації до ікони, тому такий формат книжкової ілюстрації ненадовго стане стандартом у рукописах та ранніх друкованих виданнях церковного характеру [9].

В цей час з'являється шрифт, що увійшов в основу усіх наступних українських шрифтових гарнітур — півустав [8; Додаток Ж]. Півустав — різновид письма давніх кириличних рукописів, що виник на основі устава. Головною причиною цього шрифту є спрощений вид написання літер, що забезпечував більшу зручність та швидкість письма, в порівнянні із строгою правильністю устава. Поява такого шрифту зумовлена збільшенням попиту на книжки та потреби ділового письма, що призводили до постійного прискорення темпу письма, через який втрачалась геометричність форм та низка дрібних деталей уставних літер. Вплив напівустава важко недооцінити, адже саме їм буде надруковано перші друковані книги на території України: «Апостал» (1564) [Додаток З] і «Буквар» (1574 та 1578) [Додаток И].

У середині XIII ст. руські землі перейшли під правління Золотої орди та інших сусідніх феодальних держав, що сприяло занепаду книжкової справи на територіях колишньої Київської Русі [7].

Наступним періодом в історії української книжкової ілюстрації є перехідний етап XV - XVI ст. - час, коли щойно винайдений друкарський верстат шириться усією Західною Європою [10], але, через складні соціально-політичні умови, на території України він з'являється тільки в кінці XVI ст. [10]. Але навіть з відкриттям друкарні Івана Федоровича у Львові, рукописні книги залишилися важливою частиною культури - основою складовою церковного життя.

Разом з можливістю тиражування книжок виникає гостра потреба в новому способі декорування та ілюстрації книги. Так на зміну ручній ілюстрації приходять ксилографія. Саме ксилографія, також відома як дереворит, стане характерною рисою української книжки, буде використовуватися задля відтворення орнаментів, сюжетних ілюстрацій, зображення гербів осіб, яким присвячувалися книги, екслібрисів та інших декоративних елементів. Гравюри виконані на дереві та відтиснені на папері з'являються разом з українськими першодруками, такими як: «Апостол» [Додаток З], «Буквар» [Додаток И] та «Часослов» [Додаток І].

В епоху українських першодруків релігійна тематика і надалі залишається домінантною, але навіть за таких умов книжкова ілюстрація починає потрохи змінюватися: ілюстрації перестають бути схожими на фрески та перетворюються на монохромні зображення, маючи однакове накреслення видозмінюються від видання до видання та набувають об'єму: впроваджується штрихування задля відтворення тіні та фактури. В оформленні відчувається європейський вплив.

Устав, півустав, його різновид та ксилографія, безумовно стали основою для формування усіх подальших українських шрифтових гарнітур та неабияк вплинуло на розвиток ілюстрації. Проте сімейство цих шрифтів важко зачислити до суто українських культурних надбань, адже устав, як і інші візуальні особливості рукописних видань часів Київської Русі, стали наріжним каменем для

розвитку типографії та книговидавництва серед усіх православних слов'янських народів.

По-справжньому автентичним та унікальним явищем в історії українського шрифтового мистецтва стає козацький скоропис [Додаток І]. Шрифт набув найбільшої популярності в військовій документації Війська Запорозького. Іван Каманін розділив історію розвитку цього явища на 3 умовних етапи [11].

Здебільшого така форма письма використовувалася в канцеляріях та приватному діловодстві [26]. Характерними відзнаками скоропису, в порівнянні з півуставом, були: винос літер над рядком (мається на увазі верхній виносний елемент — частина малої літери, що перевищує висоту літер нижнього регістру), значне спрощення правопису слів: при записі ігнорувалися деякі літери (наприклад, великий юс та грецькі літери кириличного алфавіту: ксі, пси, фіта, іжиця), майже повна відсутність діакритичних надрядкових значків та велика варіація накреслень літер, що змінювались залежно від їх сусідства, завдяки пов'язуванню літер через закарлючкваті розмахи пера [24].

Першим періодом або етапом розвитку українського скоропису вважається період кінця XV — початок XVI ст.. Для цього періоду зазвичай використовується термін «уставний скоропис», який було впроваджено Ізмаїлом Срезневським. Цей період прийнято вважати періодом найбільш автентичного українського письма: українська типографіка є вільною від стороннього впливу, шрифт здебільшого наслідує уставне письмо Київської Русі, шрифт не має сильного нахилу, лігатури використовуються не так агресивно, як будуть використовуватися в інші періоди.

Другий період - друга половина XVI ст.. В цей час скоропис все ще активно розвивається, посилюється вплив західноєвропейської каліграфії. Характерними рисами українського скоропису другого періоду стають: похиленість літер, більш агресивне використання та впровадження лігатур (окрім горизонтальних лігатур з'являються ще й вертикальні), загинання кінців літер у правий бік, допускається написання однієї і тієї ж літери декількома способами.

Третій і завершальний період формування українського скоропису прийшовся на кінець XVI — початок XVIII ст. Цей період безумовно є періодом розквіту

козацького скоропису: скоропис остаточно набуває своїх визначальних рис, його починають викладати на уроках чистопису в українських православних школах. Скоропис стає настільки розповсюдженою українською гарнітурою, що його починають використовувати не тільки в військовій, але і в політичній, судовій та повсякденній документації Війська Запорізького. Навіть в автографах багатьох українських гетьманів виразно відстежується вплив скоропису [31;32;33]. (яскраві зразки скоропису можна і зараз побачити пильно роздивившись купюри номіналом в 5 і 10 гривень) [20].

Висока декоративність та художність шрифту, як і функціональність гарнітури є унікальним продуктом не менш унікальної епохи на яку прийшла чергова якісна зміна в царині книжкової ілюстрації нерозривно пов'язана з утворенням Гетьманщини [17]. Епоха бароко, що припала на XVII—XVIII століття, позначилася багатством, пишнотою та театральністю у всіх сферах культури, зокрема в мистецтві книжкового оздоблення [Додаток Й]. В цей час Гетьманщина переживала розквіт української культури, науки та книгодрукування. Заможні гетьмани й козацькі старшини активно підтримували друкарні, серед яких особливе місце посідала Києво-Печерська лавра та друкарня у Чернігові [16]. Книги цього періоду вирізнялися вишуканими оправами з тисненням золотом, коштовними вставками, розкішними ініціалами та гравюрами. Таке оздоблення не лише відповідало загальній бароковій естетиці, але й слугувало підкресленням статусу замовника – коштовні книги були символом влади, духовності та освіченості їхніх власників.

Цей стиль був характерним не лише для релігійних видань – Біблій та богослужбових книг, – а й для світських творів, наприклад, літописів та панегіриків. Таким чином, розкішне оформлення книжок в епоху бароко в Гетьманщині стало дзеркалом тогочасного суспільства, в якому поєднувалися пишність, глибока духовність і прагнення до самовираження [14]. Саме в цей період в українській книжці заставки набувають більш цікавих барокових форм, візерунки стають складнішим, а іноді й зовсім перетворюються на мініатюри обрамляючи усю сторінку. Крім того книга починає насичуватися світськими

сценами з тогочасного життя та побуту. На приклад, «Вірші на жалісний погреб гетьмана Петра Сагайдачного» [Додаток К] містили в собі три світські гравюри [7].

Вплив візантійського мистецтва остаточно ослаб, тепер ілюстрація тяжіє до прогресивних, на той час, мистецьких течій Італії та Німеччини. Часи українського або козацького бароко є одним з найважливіших періодів в творенні айдентики не лише української книжки, але і українського «бренду» загалом, адже популярний на той час в Європі стиль бароко, потрапивши в Україну, зазнав докорінних змін, перетворившись на визначний стиль Гетьманщини [13].

У 18 столітті приймається одна з найважливіших книжкових реформ, що назавжди змінить вигляд усіх кириличних шрифтів та гарнітур. Через рік після ліквідації Гетьманщини у 1764 році українські землі було реформовано в Малоросійську губернію. Відповідно уся типографія, що виходила та друкувалася на теренах майбутньої України мала відповідати вимогам та законам російської імперії. До 1708 року уся продукція, що виходила в друк - друкувалася півуставом. За правління Петра I була прийнята реформа російської абетки результатом якої стала зміна складу кириличної абетки та вагомі зміни у системі накреслення літер. Головною ціллю петрівської реформи була ідея наближення вигляду російської книги до вигляду європейської [25]. Тому в період з 1708 — по 1710 роках була проведена реорганізація типографії на території російської імперії, що дозволила значно спростити набір тексту на закордонних друкувальних верстатах шляхом максимального уподібнення кириличної абетки до латиниці.

Шрифт називався «Гражданским» [Додаток Л] та використовувався в офіційних, технічних, військових, наукових, навчальних, світських та художніх виданнях [27]. Незважаючи на те, що «Гражданка» не була пристосована до друку українською, українські письменники та культурні діячі знаходили шляхи для друку літер і знаків, яких бракувало на верстатах (цікаво зазначити, що саме «Гражданкою» було надруковано перший український фольклорно-літературний альманах «Русалка Дністровая» (1873)). Наприклад, «кулішівка» - український фонетичний правопис, винайдений Пантелеймоном Кулішем наприкінці 1850-х

впроваджував та використовував в друці літеру «g» задля відтворення українського звуку «г» [28]. До речі, на основі саме цього правопису, що сформувався не в останню чергу через впровадження реформи кирилиці, базуються усі подальші ітерації української орфографії.

Приблизно в цей період Тарас Григорович Шевченко, відомий перш за все як видатний поет, зробив немалий внесок у розвиток української книжкової ілюстрації. Його графічні твори, створені до літературних творів (не в останню чергу для своїх текстів) є зразком високохудожньої культурної спадщини, що сповна відтворює національну ідентичність українців. Ілюстрація Шевченка — це емоційна, лаконічна та реалістична картина, що не лише насичувала текст наочними образами, а й доповнювала його [Додаток М]. Ці ілюстрації стають довершеним продовженням зображальної традиції епохи козацького бароко та Гетьманщини, адже надалі продовжують розвивати роль ілюстрації в світських виданнях.

Наступною по-справжньому значущою подією в історії українського шрифту, та й українського книговидання загалом, стає «Українська абетка» (1917 р.) Георгія Нарбута [Додаток Г]. «Українська абетка» - це друковане видання, що містить в собі 14 аркушів, 13 з них є відбитками кирилических літер. На сторінках зображені не тільки букви, але й ілюстрації, більш сучасного, модерного характеру. Натхненна досягненнями української рукописної книги, точністю й красою стародруків Русі в поєднанні з майстерністю виконання західноєвропейських друкарів «Українська абетка» й донині залишається неперевершеною пам'яткою автентичного українського шрифтового та декоративного мистецтва [8]. Окрім цього Нарбут працював над оформленням казок та творів класичної літератури. Його творчість поєднувала староукраїнські орнаменти, стилізовані шрифти та модерні прийоми та елементи оформлення сторінки. Особливістю його підходу до дизайну було прагнення до цілісності: робота Нарбута — єдина художня система, де кожен елемент витримано в відповідному стилі, задля створення єдиного враження. Особливо чітко такий підхід відстежується в оформленні банкнот та марок УНР [30].

Завдяки «Українській абетці» сформувалися найбільш «українські» гарнітури. Одним з таких шрифтів є витвір Ніла Хосевича — українського художника-графіка, політичного та громадського діяча, члена ОУН — найбільш відомого завдяки своєму творчому внеску в оформлення друкованих видань ОУН і УПА [Додаток Д]. Шрифт зараз відомий нам як «Воля», колись прикрашав журнали «Український перець», «Хрін», карбованці та листівки, а зараз виступає в ролі офіційного шрифту ЗСУ.

Загалом період 1920-х стає бурхливим часом революційних змін в українському мистецтві, книжкова справа не стає винятком. Разом з революцією політичною стається революція мистецька — український авангард. Український авангард, в царині книжкової справи, репрезентують такі діячі як: Василь Єрмилов, Анатоль Петрицький та Борис Косарев — всі ці діячі прагнули до створення нового художнього середовища, яке б відтворювало нові революційні ідеї.

В оформленні книг, журналів та іншої друкованої продукції цього періоду домінують мотиви конструктивізму, кубізму, футуризму, як в візуальному оформленні шрифтів, так і ілюстрацій. Особливу увагу починають приділяти типографіці: шрифти стають активними, іноді навіть головними, елементами композиції, обкладинки стають динамічними та більш експресивними. Нова естетика відтворює ідеї модернізму, революційної романтики та соціального переродження. Водночас, незважаючи на революційність нових форм, у творах українського авангарду дбайливо зберігається прихильність до національних мотивів: козацьку символіку, народні образи та модерне переосмислення численних традиційних рослинних орнаментів — яскравим прикладом може служити рання творчість Миколи Бутовича [Додаток Н].

Після 1920-х, через впроваджену СРСР політку, починається період творчого застою: більшість текстів, книжок, картин, фільмів та інших об'єктів культури створюються в жанрі соціалістичного реалізму. Соціалістичний реалізм — головний художній напрям літератури та мистецтва в СРСР, що є естетичним виразом нового соціалістичного світу і людини, - було введено постановою ЦК

ВКП(б) від 1932 року «Про перебудову літературно-художніх організацій»: коли авангардне мистецтво революції почало породжувати дисидентів, було створено літературно-художні спілки, фінансування поза межами яких отримати було неможливо. Звісно ж соцреалізм як в літературі, так і в живописі не допускав націоналістичних, релігійних, сакральних, сексуальних та індивідуалістичних мотивів, що сповна винищували навіть натяк на ідентичність людини, субкультури та не титульованої нації.

Справжнім проривом в сфері друкарської, а тому й книжкової діяльності, стає гарнітура Василя Хоменка [Додаток О]. Хоменківська гарнітура, над якою автор працював впродовж трьох років, є унікальним шрифтом з яскравим національним забарвленням. Гарнітура Хоменка, завдяки плідній роботі автора, навіть потрапила до ГОСТу 3489, що встановлював та регулював систему шрифтів та гарнітур для друку в усій СРСР (це був єдиний шрифт з переліку з чітким національним забарвленням). Таким чином гарнітура Хоменка мала значний вплив на друковану продукцію в СРСР, особливо в українських виданнях. Вона сприяла збагаченню типографічної палітри та підкреслювала національну самобутність української книжкової графіки. Використання цього шрифту в оформленні книг підвищувало їхню художню цінність та сприяло розвитку української культури в умовах радянської дійсності.

Окрім цього Василь Йосипович Хоменко ще й відомий своїм внеском у оформленням багатьох видань, таких як «Вечори на хуторі біля Диканьки» Миколи Гоголя (Київ, 1950). У цій роботі Хоменко використав лише шрифт, орнамент та інші декоративні елементи для досягнення виразного художнього оформлення підтримуючи вже сформовані принципи сучасного книжкового дизайну.

Гарнітура Хоменка безумовно стала найтиражованішою українською гарнітурою й залишається такою зараз завдяки оцифрованій версії шрифту та спалаху популярності у 2000-х.

Сучасний український книжковий дизайн переживає період активного розвитку, що характеризується глибоким осмисленням національної культурної

спадщини та прагненням до створення унікального візуального стилю. Цей процес відображає не лише естетичні пошуки, але й глибші соціокультурні трансформації, пов'язані з утвердженням національної української ідентичності.

Наразі сучасний дизайн української книги це справжнє різноманіття кольорів, шрифтів, форм, форматів, ілюстрацій та видавництв [22]. Такі новації стали можливими не тільки через значний технологічний розвиток в друкарській та дизайнерській царині, але й завдяки зміні політичного строю, відповідно, й зміні світогляду мас. Цифрові технології значно полегшують та урізноманітнюють створення та організацію великих масивів тексту, ілюстрацій та складних яскравих композицій, що прикрашають обкладинки книг [23].

Сама книга потроху втрачає статус основного носія інформації, але натомість посилює свою значущість як художнього об'єкту [29]. Тому сучасні видавництва набагато більше уваги приділяють матеріальному вираженню книги, її естетичному формотворенню, яке дуже різко реагує на події та зміни, що відбуваються в соціумі. Одним із таких метаморфозів сучасної книги безумовно є мультимодальність — феномен, що демонструє зміну правил комунікації шляхом залучення альтернативних каналів інформації, що значною мірою впливає на інтерпретацію наявних текстів [22]. Яскравими прикладами мультимодальності сучасної української книги є зростаюча кількість графічних романів на ринку, та впровадження функцій доповненої реальності серед сучасної літератури [12].

Сучасні українські дизайнери починають активно звертатися до історичних джерел, черпаючи натхнення з творчості таких митців, як Георгій Нарбут чи Василь Єрмилов та інших. Відбувається процес відродження та переосмислення старовинних шрифтів, як-от: Рутенія, Kyiv Type, Kyiv Region та інші [Додаток П].

З'являється більший акцент на впізнаваності, репетитивності та масовості ілюстрації, адже ідентифікація конкретного літературного видання за ілюстраціями свідчить не тільки про його естетичну цінність, але й про майстерність митця, що створює та маркує належність ілюстрації до культурного коду нації. Наразі визначними художниками-ілюстраторами сучасності можна вважати: Владислава Яркого, Костя Лавро, Анатолія Базилевича та інші [Додаток Р].

Сучасний український книжковий дизайн є яскравим прикладом того, як національна спадщина може стати основою для створення нових, актуальних та цікавих візуальних образів. Звернення до історії, переосмислення традиції та використання новітніх технологій дозволяють формувати унікальний національний стиль, що чітко диференціює українську книгу у глобальному контексті.

РОЗДІЛ 2.

ЦИФРОВА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКОВОЇ СПАДЩИНИ

2.1. Українські цифрові проєкти як інструмент збереження української книжкової спадщини

Збереження культурної спадщини, зокрема книжкової, є надзвичайно актуальною темою для сучасної України. Не в останню чергу, через збройну агресію з боку російської федерації, окрім усіх інших загроз, що можуть спіткати матеріальні пам'ятки, з'являється ще й загроза фізичного винищення. Тому важливість цифрових технологій, як інструменту збереження національних надбань, набуває особливого значення. Ба більше, цифровізація культурної спадщини дозволяє не лише захистити унікальні здобутки української культури, але й забезпечити до них вільний доступ широкому загалу — як в Україні, так і за її межами. За допомогою оцифрування, відкритого доступу, адаптивних інтерфейсів — національна книжкова спадщина з об'єкта архівного збереження перетворюється на повноцінного учасника культурного діалогу.

Провідні вітчизняні ініціативи наразі зосереджуються довкола проєктів, що мають за мету не тільки збереження, але й репрезентацію автентичної української книги: цифрова бібліотека історико-культурної спадщини, електронна бібліотека «Україніка» (Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського), проєкт електронної бібліотеки «Буковінензія=Bucovinensia» (Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича), архів «Читомо», цифрові колекції Національної бібліотеки України імені Вернадського - завдяки цим платформам створюється не лише фактографічний, а й візуальний портрет української книжкової спадщини.

Але попри існуючі ініціативи, значна частина оцифрованих друкарських матеріалів зберігається без урахування візуальної компоненти. Ресурси та проєкти нерідко акцентують увагу на змістовій складовій рукописів, стародруків та інших

книжкових видань, що унеможлиблює цілісне сприйняття книги як носія, або складову, культурної айдентики. Не в останню чергу це відбувається через відсутність чітких критеріїв та стратегій щодо розміщення та публікації оцифрованих матеріалів.

Електронна бібліотека «Україніка» - це цифрова платформа, яка містить в собі тисячі документів, публікацій, стародруків, карта, фотографій та аудіовізуальних матеріалів, що мають велике значення в сфері історії, культури та айдентики українського народу та держави. Головною метою «Україніки» є забезпечення доступу до надбань національної спадщини як для українців, так і для міжнародної аудиторії.

Цифрова бібліотека активно використовує сучасні технології оцифрування, впровадження метаданих, що дозволяє інтегрувати вже оцифровані бібліотекою ресурси в міжнародні фонди та цифрові платформи, такі як Europeana.

Наголошую, розробка і розвиток таких платформ та проєктів є запорукою подальшого якісного культурного розвитку держави, що має не малу стратегічну роль. «Україніка», не зважаючи на форму та формат оформлення, відкриває користувачам доступ до джерел, які були географічно, фізично чи навіть політично недосяжними. Оцифровані матеріали колекцій можуть викладатися та показуватися в навчальних закладах, використовуватися в різноманітних наукових дослідженнях та звісно ж служити джерелом натхнення для сучасних та майбутніх митців. Така масштабна та критично важлива, для нації та держави, цифрова бібліотека формує не лише вигляд минулого, але й активно перетворює сучасність.

Яскравим прикладом такого змістоцентричних вебресурсу є «Ізборник» [Додаток С]. «Ізборник» - це проєкт електронної бібліотеки давньої української літератури. Ідея проєкту полягає в збереженні якомога більшого об'єму творів української та давньоукраїнської писемності не просто як випадковий набір текстів різних часів та авторів, але на тлі цілісного культурно-історичного процесу, завдяки чому ставала б зрозумілою єдність, спадковість та тотожність української літератури. На сайті розмішено: літописи, історичні монографії,

мовознавчі праці, твори Тараса Григоровича Шевченка, Історичні мапи та давню українська література.

Незважаючи на заявлену ціль - збереження українських творів не як випадкового набору текстів, - сайт сприймається саме як набір випадкових текстів. Дизайн сайту потребує значних допрацювань через слабку візуальну ідентичність, а кількість оцифрованих чи просто розмішених на сайті зображень — мінімальна. Велика кількість літописних текстів відтворена на мові оригіналу, без додаткового пояснення тексту чи можливості його перекласти. Більшість зображень, що розмішуються у розділі «літописи» не відповідають стандартам якості та будь-яким сучасним вимогам.

Візуальна презентація ресурсу «Ізборник» страждає на нестачу естетичної різноманітності та глибини. Відсутній функціонал для масштабування або докладного огляду художніх і поліграфічних деталей. Типографічні нюанси, особливості шрифтів, оздоблення палітурок — головні елементи, що творять унікальний візуальний образ книги, - залишаються прихованими або взагалі не репрезентованими. Як результат, попри намагання платформи репрезентувати українську книгу на тлі цілісного культурно-історичного фону, сприйняття національних особливостей української книжкової спадщини — втрачене.

Упізнаваність, естетичність та наявність чіткого культурного маркування образу української книги, у цифровому середовищі, напряду визначає подальшу цитованість та присутність української книжкової спадщини в глобальному культурному дискурсі. Тому одним з найважливіших завдань сьогодення в царині бібліотечно-інформаційної сфери діяльності є необхідність запровадження дизайнерського підходу при оцифруванні книжкової культурної спадщини та створенні цифрових колекцій задля актуалізації візуальної айдентики української книги, контекстуалізації та “створення більш високої цінності культурної спадщини, яку можна донести до користувачів” [15]; створення культурної комунікації між глядачем та книгою, не лише як текстом, а як образом.

У цьому сенсі сучасні цифрові платформи та інтернет-портали стають не просто посередниками між архівом і читачем, а творцями нового формату

репрезентації — репрезентації, стилістичного, історичного та національного контексту. Одним з найкращих прикладів такого підходу є цифрова виставка «Екземпляри ХХ. Літературно-мистецька періодика ХХ століття.» на платформі «Читомо» [Додаток Т]. Віртуальна виставка «Екземпляри ХХ. Літературно-мистецька періодика ХХ століття» демонструє справжнє прагнення представити книжкову культуру ХХ століття, не лише як об'єкт наукового дослідження, але і як справжній візуальний феномен, артефакт. Проєкт реалізується за підтримки Українського культурного фонду та репрезентує знакові українські часописи, періодичні видання літератури і мистецтв ХХ століття, які виходили на території України або створювались та видавались українською діаспорою.

Унікальність та значущість проєкту полягає в його кроссекторальності: представлені різних видів мистецтва та сфер культури, задля докладної репрезентації тогочасного культурного ландшафту.

Інтерфейс побудовано доволі лаконічно, з акцентом на текстовий супровід. Обкладинки книг здебільшого представлені у вигляді статичних мініатюр. Мініатюри та фотоматеріали представлено в високій якості, над експонатами проведена немала робота, адже кожен з них є чудово висвітленим там представленим. Сама виставка приємно вражає та затягує своїм педантичним підходом до репрезентації візуальної айдентики української книги, періодики та типографії ХХ століття.

Окрім інтернет-порталу «Читомо» прикладом якісної культурної репрезентації візуальних особливостей національної ідентичності української книги безумовно є різноманітні книжкові колекції цифрової бібліотеки «Буковінензія=Bucovinensia» [Додаток У], що надають повноцінний досвід взаємодії з книгою, завдяки повному оцифрованих друкованих видань. «Буковінензія=Bucovinensia» - це зібрання оцифрованих рідкісних та цінних документів та інших об'єктів з фондів наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Захопливим зразком цифрової виставки нового зразка може бути електронна бібліотека «Україніка» [Додаток Ф]. «Україніка» - документальний ресурс

архівних, рукописних і друканих джерел, створених в Україні або інших державах — про Україну, її історію, мистецтво та культуру тощо. Колекція складається з десятка повністю, або майже повністю, оцифрованих книг. До переліку колекції входять: українські, польські, німецькі, австрійські та інші іноземні видання. Кожен з експонатів має анотацію, данні, метадані, що значно полегшує орієнтацію на ресурсі та надає користувачу зрозумілий, чіткий історично-культурний контекст.

Інтерфейс є простим, привітним та зрозумілим, окрім статичних зображень містить в собі анімації та інтерактивні елементи. Користувач має змогу відкрити будь-який документ у «візуалізаторі» та переглянути увесь зміст документу. Програма для перегляду гарно оптимізована, має функції масштабування. Фото, ілюстрації, скани та мініатюри розміщено у найвищій якості, що дозволяє детально та ретельно переглянути будь-який декоративний елемент видання. Такий підхід до висвітлення книжкової спадщини дає змогу всебічно розглянути усі наявні елементи книги.

Єдиним недоліком є повна відсутність інтеграції книжкового дизайну в архітектоніку виставкового простору, що значно зменшує ефект від сприйняття культурного коду об'єктів виставки.

Отже, цифрові технології виступають не лише як інструмент збереження та захисту, але і як засіб популяризації української книжкової спадщини. Вітчизняні ініціативи, як-от цифрові проекти Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, «Буковінензія=Висоvinensia», «Читомо» та інші, сприяють формуванню візуального образу української книги. Але, незважаючи на численні здобутки, сервісам бракує уваги, функцій та інструментів задля всебічного висвітлення усіх аспектів візуальної ідентичності української книги. Цим зумовлена гостра потреба в більш креативному, дизайнерському підході до процесу оцифрування та формування цифрових колекцій, які б дозволяли створювати повноцінну культурну комунікацію між книгою і користувачем.

2.2. Українська книга в міжнародних цифрових проєктах

У цифровому просторі міжнародні платформи відіграють вирішальну роль у формуванні уявлень про культурну ідентичність окремих країн та націй. Книжкова спадщина, зокрема та, що належить Україні, регулярно опиняється в центрі історичних непорозумінь, термінологічної плутанини та навмисних маніпуляцій. У межах глобальних архівів вона або маргіналізується, або зникає у складі чужих класифікацій, особливо в тому випадку, коли йдеться про матеріали, створені до ХХ століття.

Наприклад, Europeana — масштабна ініціатива Європейського Союзу, яка об'єднує мільйони цифрових об'єктів із понад 3500 музеїв, бібліотек та архівів з усієї Європи, - платформа, що покликана репрезентувати культурне надбання континенту у віртуальному середовищі — з відкритим доступом, багатомовним інтерфейсом та широкими можливостями навігації, попри універсальний гуманістичний підхід, у контексті національного позиціонування кожної культури — зокрема української — має низку як досягнень, так і обмежень, зокрема:

Відсутність детального позначення національного контексту, підписування кирилических видань як «російських», а також недостатнє візуальне маркування джерел — ознаки глибшої проблеми. Малопомітність видань перетворює культурну пам'ять на аморфну слов'янську спадщину. Саме тому фокус зміщується з простого «оцифрування» до репрезентації — як способу захисту книжкової ідентичності. Неправильно висвітлена або репрезентована книжкова спадщина автоматично виключається з виконання функції комунікаційного та дискусійного майданчику для учасників літературного та мистецького процесів, читацьких спільнот, а також професійних інституцій, що стає важким ударом для культурної спадщини будь-якої нації.

У межах платформи Europeana можна виявити матеріали, пов'язані з українською друкованою спадщиною, однак у частині з них відсутнє коректне маркування: замість національного походження вказано «russian federation» або

«USSR», незалежно від місця друку чи мови видання. Обкладинки, заставки, декоративні елементи рідко отримують статус предмету дослідження — візуальна складова книжки редукується до технічного скану.

Книжкова спадщина України у межах Europeana представлена нерівномірно та фрагментарно. Значна кількість артефактів надходить із фондів західноєвропейських інституцій — бібліотек Австрії, Німеччини, Польщі, Франції, а також національних архівів Литви й Угорщини, що містять стародруки, створені або надруковані на території історичних українських земель. Частина об'єктів має українське походження, проте в межах платформи маркується некоректно: зазначення «Russian», «Soviet», «Cyrillic» або навіть «Orthodox Christian» замінюють точну національну ідентифікацію, через що книга функціонує лише як інформаційне джерело, позбавлене географічної, етнічної або культурної прив'язки.

Ще одним прикладом зазначеної вище проблеми є лінгвістична проблематика назв «Русь» та «росія», особливо в закордонних архівах та бібліотеках. Ці терміни мають різні значення та зовсім різний географічний та культурно-політичний контекст. Наприклад, у цифровій колекції Нью-Йоркської публічної бібліотеки «Peasant Art of Subcarpathian Russia» [Додаток X] представлені матеріали, що стосуються народного мистецтва Закарпатської області України — мистецтва карпаторусинів. Однак у назві використано термін «Subcarpathian Russia», що може вводити в оману багатьох іноземців та людей не знайомих з історією України. Така практика на західних цифрових платформах розмиває чітке розмежування між Русю та росією, що призводить до неабияких труднощів в процесі інтерпретації інформації для сучасної аудиторії та дослідників.

Візуальна подача на платформі характеризується уніфікованим структурним принципом: обкладинки, зображення сторінок, ілюстрації відображаються у вигляді мініатюр, часто низької якості. Відсутність можливості інтерактивного перегляду або деталізації декоративних елементів позбавляє користувача змоги глибше взаємодіяти з візуальним кодом конкретної книжки. Типографіка,

шрифтові особливості, палітурне оформлення, стиль ілюстрацій — усі ті складові, які формують візуальну ідентичність книги — не артикульовані в інтерфейсі. Розпізнати українську друкарську традицію серед інших об'єктів без фахової підготовки або зовнішньої підказки майже неможливо.

Платформа, безперечно, виконує функцію збереження та агрегування, але на відміну від, наприклад, Polona чи Gallica, де книжкові об'єкти функціонують у межах тематичних колекцій, стилістично вивірених виставок або інтерактивних галерей, у Europeana книга з України не має навколо себе простору візуального нарративу. Вона не розгортається як «враження», не створює емоційної зупинки — отже, втрачає частину потенціалу як носій національного образу. Умовно нейтральний інтерфейс, відсутність брендіваних національних просторів або кураторських виставок на основі української типографіки, книжкової графіки чи стародруків створює ефект культурної «розмитості». Образ книги не формується — вона присутня, але не комунікує з глядачем.

Некомерційний проект Internet Archive надає доступ до багатьох українських книжок, зокрема періодики, енциклопедій та богословських праць. Втім, інтерфейс не завжди передбачає виокремлення культурних ознак видання: графіка, шрифт, структура сторінки не отримують акценту.

Internet Archive [4; Додаток Ц] — один з наймасштабніших відкритих цифрових ресурсів у світі. Заснований як незалежна некомерційна ініціатива, проект виконує амбітну місію — забезпечити довготривале збереження знань та вільний доступ до культурної, наукової та освітньої спадщини людства. Архів охоплює десятки мільйонів об'єктів: книги, фільми, музичні записи, вебсторінки. І хоча фокус не є суто книжковим, саме розділ Books став основною точкою доступу до історичної друкованої спадщини з різних куточків світу — зокрема України.

Представлення українських видань у структурі Internet Archive досить масштабне. Тут зберігаються як стародруки та праці початку ХХ століття, так і видання української діаспори, наукові публікації 1920–1930-х, а також книги, пов'язані з історією, мовознавством, фольклором, релігією. Завантаження

здійснюється з різних джерел — бібліотек США, Канади, Австралії, приватних архівів та університетських фондів. У багатьох випадках саме ця платформа зберігає у відкритому доступі видання, втрачені в самій Україні або недоступні у вітчизняних архівах.

Проте, попри кількісну репрезентацію, візуальний образ української книги на платформі залишається фрагментарним і вкрай обмеженим. Дизайн подачі — утилітарний, функціональний, орієнтований на технічну зручність: обкладинка — це лише мініатюра, сторінки — послідовні PDF/сіткові скани, без естетичної адаптації чи акценту на графічних елементах. Відсутній кураторський підхід, інтерфейс не підтримує об'єктно-орієнтовану навігацію за стилем, шрифтом, ілюстративним наповненням або культурним походженням.

Типографіка, палітурна графіка, заставки, шрифтові рішення не винесені в окремі категорії і не розглядаються як візуальні носії культурної пам'яті. Українська книга виглядає тут ідентично до будь-якої іншої: користувач не зчитує ані національного стилю, ані візуального контексту. Така уніфікація знецінює дизайнерське мислення, закладене в структуру книги, і нівелює її образну складову.

Ще однією вразливою точкою є система метаданих. Часто назви подаються в транслітерації, не відзначено мову оригіналу або автора, країну друку, періодичну належність. Через це, як і на платформі Europeana, українські книги можуть потрапляти до розділів «Russian», «Slavic», «Cyrillic» або взагалі залишатися нерозпізнаними за культурною ознакою. Як наслідок — користувач втрачає можливість чітко асоціювати візуальний або змістовий код книги з Україною.

Водночас платформа має впливовий технічний потенціал, який міг би слугувати основою для створення візуалізованого книжкового середовища. Функція повноекранного перегляду, можливість гортання сторінок, завантаження у кількох форматах, підв'язування до зовнішніх джерел — усе це відкриває шлях до розробки кураторських модулів, тематичних вітрин, дизайнерських колекцій за зразком музеїв або брендівих галерей.

Отоже, у рамках Internet Archive книга з України існує як інструмент, а не як артефакт.

На сьогодні українська присутність на платформі — це великий масив матеріалу без чіткої візуальної ідентичності. Завдання полягає не лише в збільшенні кількості, а в побудові візуального контексту — через стилізацію інтерфейсу, акцент на ілюстративні ряди, категорії за епохами, колекції за типографікою або авторськими школами. Лише тоді українська книга у цифровій вітрині Archive стане не просто PDF-файлом — а культурним образом, що впізнається, зчитується та комунікує.

На тлі зазначених вище ресурсів Polona демонструє інший підхід. Polona, польський цифровий архів, надає не лише вільний доступ до історичних видань, а й активно розвиває візуальну частину своєї подачі. Кожна книга супроводжується графічною оболонкою — кольорова палітра сайту, система навігації, оформлення розділів підтримують національну стилістику, посилюють асоціацію з польською графічною школою.

Polona [5] — цифрова платформа Національної бібліотеки Польщі, яка, на мій погляд, є найбільш естетично продуманою та концептуально впорядкованою серед досліджуваних інтернет порталів. Вона демонструє приклад того, як книга у цифровому середовищі може бути подана не лише як інформаційне джерело, а як носій візуальної культури, національного характеру та ідентичності. Вказаний проект наочно ілюструє, що дизайн в інтерфейсі архіву — це не лише прикраса, а засіб створення стійкого культурного враження.

Платформа об'єднує мільйони об'єктів: друковані книги, рукописи, періодику, фотографії, графіку, афіші, карти. Із самого першого входу на сайт Polona формує візуально цілісне середовище, де книжковий дизайн постає як ключова частина архівної комунікації. Оформлення головної сторінки, інтерфейс пошуку, структура карток об'єктів — усе працює в межах єдиного стилістичного рішення, що поєднує національну графічну традицію із сучасною візуальною мовою.

У кожній картці користувач бачить повноцінне зображення палітурки, деталі оформлення, ілюстративні елементи, а в окремих випадках навіть короткий візуально-аналітичний опис. Ресурс не лише відцифровує книги, а й керує їх подачу, добираючи оптимальні зображення, створюючи цілісні естетичні блоки.

Особливою рисою Polona є функціонування спеціальних кураторських виставок і тематичних колекцій, побудованих за принципом візуального впливу: наприклад, серія «Taras Szewczenko, nieśmiertelny wieszcz Ukrainy» [Додаток Ч] або колекції польського авангарду в друці. У таких добірках акцент робиться саме на дизайнерське мислення як складову національного коду — через композицію, колір, типографіку, стиль ілюстрації. Тут книга перетворюється на культурний об'єкт, що живо комунікує із глядачем на рівні образу.

З огляду на репрезентації української книжкової спадщини Polona є корисним прикладом з двох причин. По-перше, в архіві представлені деякі книги, пов'язані з територіями Західної України, що входили до складу Речі Посполитої, зокрема видання зі Львова, Перемишля, Жовкви. По-друге, платформа демонструє, як візуальне подання може підсилити культурну вагу книги навіть без додаткового текстового контексту.

Polona — це не просто архів, а платформа, яка через книгу створює образ нації. І саме в цьому її унікальність як прикладу, на який варто орієнтуватися при побудові українських проєктів.

Подібний підхід застосовує Gallica — платформа Французької національної бібліотеки. Там кожна колекція будується як кураторський проєкт: поруч із текстами існують інтерактивні візуальні матеріали, оглядові есе, тематичні добірки. Книга подається не як архівний файл, а як частина національного художнього тла.

Gallica — цифрова платформа Національної бібліотеки Франції, яка постає зразком продуманого, візуально підходу до репрезентації друкованої спадщини. Заснована з метою не лише архівного збереження, а й активного культурного поширення та реклами французької книжкової традиції; платформа втілює дизайнерське бачення цифрової бібліотеки як естетичного середовища. Тут книга

не тільки доступна або збережена, а й відтворена, як об'єкт візуальної айдентики країни.

Колекції Gallica охоплюють мільйони оцифрованих видань: книги, гравюри, рукописи, ноти, газети, мапи, фотографії. Із них значна частина — видання, які мають не лише історичну, а й художню цінність. Об'єкти, що зберігаються в архіві, презентуються не як архівні одиниці, а як культурні артефакти та здобутки, що мають свій впізнаваний стиль.

Інтерфейс Gallica відзначається лаконічністю, що не відволікає від візуального контакту з книгою. Структура картки видання виводить на передній план палітурку або ілюстрацію, назву оформлено шрифтом, наближеним до друкарських стилів, характерних для відповідної доби. Інтуїтивна навігація дозволяє гортати сторінки у повноекранному режимі, досліджувати декоративні заставки, заставні літери, розмітку сторінки, тип шрифтів — і все це сприймається як візуальний текст, а не лише як тло для тексту.

Gallica реалізує кураторське бачення книги, впроваджуючи тематичні виставки, жанрові маршрути, історичні добірки, в яких книга функціонує як елемент естетичного наративу. Зокрема, проекти на зразок «Livres d'artistes», «Typographie française», «La bibliothèque bleue» або «Livres illustrés du XIXe siècle» [Додаток III] демонструють потенціал книжкового дизайну як складової національного мистецтва. Важливим складником платформи є сприйняття образу книги як самостійного елемента. Ілюстрації, кольори, гарнітури — все розглядається як частина візуальної айдентики, культурного коду.

Щодо репрезентації української книги, Gallica містить певну кількість видань, пов'язаних із українською тематикою або авторами. Однак ці об'єкти, як і в інших глобальних архівах, не мають візуального маркування, яке б указувало на національну приналежність, не інтегровані у тематичні українські колекції, не мають чітких ідентифікацій. Вони існують як частина «східноєвропейського» контексту, але не як окремий візуально-комунікаційний блок.

Gallica — найбільший урок для українських цифрових платформ: без створення візуального образу книга не здатна транслювати свою ідентичність.

Лише тоді, коли користувач бачить не просто скан, а впізнаваний стиль, форму, графіку, — народжується нова культурна комунікація.

Отже, візуальна айдентика в умовах цифрової епохи перетворюється на потужний інструмент культурної дипломатії. Особливої уваги потребує не лише процес збагачення фондів оцифрованими матеріалами книжкової спадщини, а й забезпечення їх коректною ідентифікацією та контекстуалізацією, які б унеможлилювали подальше спотворення інформації та метаданих про походження та приналежність книжкового видання. Важливим питанням постає промоція та впізнаваність унікального візуального коду української книги серед користувачів у цифрових проєктах світу.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що візуальна ідентифікація української книжкової спадщини є важливим чинником формування національної культурної свідомості та візуальної ідентичності. Дизайн українських книг в різні історичні епохи уособлював особливості культурного розвитку художніх традицій, політичних змін та соціокультурних метаморфоз.

Одним із ключових висновків роботи є виявлення чітких паралелей між сучасним книжковим дизайном та візуальною айдентикою національної книжкової спадщини. Уміле поєднання елементів стародавньої графіки, шрифтів та орнаментів з актуальними світовими трендами дозволяє українській книзі залишатися впізнаваною та унікальною в глобальному культурному просторі.

Цифрова репрезентація української книжкової спадщини є не менш важливим аспектом сучасної культурної політики ніж збереження цієї ж спадщини. Аналіз українських цифрових платформ показав, що наразі існують серйозні виклики, пов'язані з популяризацією та репрезентацією візуальної книжкової спадщини України на українських цифрових платформах. Задля вирішення наявних проблем слід усвідомлювати необхідність впровадження дизайнерського, культурно-естетичного підходу до процесу оцифрування та створення цифрових колекцій.

У глобальному середовищі репрезентація української книжкової спадщини вимагає якісно нового рівня інтеграції. Йдеться не про цифрову наявність, а про чітку візуальну диференціацію. Тільки за наявності візуального образу, що пов'язується з країною походження, книга здатна функціонувати як елемент культурної спадщини.

Українська книжкова культура потребує стратегічного переосмислення своєї цифрової репрезентації в міжнародних архівах. Необхідно не лише інтегрувати більше українських матеріалів, а й добиватися коректного маркування, промоції національного шрифтового стилю, ілюстративної школи,

графічної спадщини. Візуальна айдентика — інструмент культурної боротьби, який у цифрову добу є не менш важливим, ніж документальна присутність.

Отже, формування стійкого візуального образу української книжки в глобальному культурно-інформаційному середовищі є необхідною умовою для збереження та розвитку національної культури. Подальші дослідження у цій сфері мають біти спрямовані на розробку інноваційних стратегій та методів репрезентації, популяризації та промоції візуальної ідентичності української книжкової спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Curzon L. Introduction: visual culture and national identity // InVisible Culture. 2003. № 5. URL: <https://doi.org/10.47761/494a02f6.21ede05d> (дата звернення: 10.04.2025)
2. Gallica – електронна бібліотека Національної бібліотеки Франції та її партнерів. URL: <https://gallica.bnf.fr/accueil/en/html/accueil-en> (дата звернення 12.04.2025)
3. Gallica. Recueil de modèles d'écritures. URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k3321347m?rk=21459;2> (дата звернення: 13.04.2025).
4. Internet Archive. URL: <https://archive.org/> (дата звернення: 13.04.2025)
5. Polona : польська електронна бібліотека. URL: <https://polona.pl/> (дата звернення: 14.04.2025)
6. Tytar O. V. Ukrainski natsionalno-kulturni identychnosti Slobozhanshchyny u konteksti hlobalizatsii: filosofsko-antropolohichniy vymir : dys. dokt. filos. nauk / O. V. Tytar. Kharkiv : V. N. Karazin Kharkiv National University, 2016. [in Ukrainian]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/157764445.pdf> (дата звернення: 14.04.2025).
7. Белкіна О. Розвиток української графіки // Мистецтво в реаліях сучасної освіти: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25–26 травня 2023 р. м. Полтава. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 38–44.
8. Гоцалюк А., Таран Г., Турчин М., Хавроненко В. Збереження етнокультурних традицій в просторових та часових видах українського графічного мистецтва: філософський аспект // Просторовий розвиток. 2024. № 10. С. 732–741. DOI: <https://doi.org/10.32347/2786-7269.2024.10.732-741> (дата звернення 08.04.2025)

9. Горобець К. К. Книжкова мініатюра Київської Русі // Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє : матеріали міжвузівської наук. конф. молодих науковців, курсантів, студентів та слухачів, 19 квітня 2017 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2017. С. 32–33. URL: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2017/1.pdf> (дата звернення 18.04.2025).
10. Деліман В. В. Іван Федоров і початкове кириличне друкарство в Україні // Феномен бібліотек в сучасному світі : зб. мат. II дсеукраїнської наук.- практик. конф. з міжнародною участю, м. Маріуполь, 30 вересня 2021 р. / Маріуп. держ. ун-т ; ред. О. В. Булатова, С. В. Безчотнікова; упоряд. В. О. Кудлай, С. Є. Орехова, І. О. Петрова, О. Е. Політевич, О. А. Сивак. Маріуполь : МДУ, 2021. С. 36-40. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2990/1/fenomen_bibliotek_2021.pdf#page=36 (дата звернення 18.04.2025).
11. Каманін І. М. Каманін Іван Михайлович (1850–1921) – український історик-архівіст, палеограф // Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: https://www.nbuv.gov.ua/node/5337?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 18.04.2025).
12. Ключков О. Є. Нові тенденції оформлення ілюстрованих видань художньої літератури в Україні // Наукове мислення : збірник статей учасників дев'ятої всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього», 3-12 березня 2017 р., м. Дніпро. Дніпро. 2017. С. 41-44. URL: <https://naukam.triada.in.ua/images/files/zbirnik9.pdf#page=42> (дата звернення 18.04.2025).
13. Кримський С. Б. Специфіка українського барокко // Культура народів Причорномор'я. 1997. № 1. С. 48–54.
14. Макаров А. А. Світло українського барокко. Київ : Мистецтво, 1994. 228 с.

15. Мар'їна О. Ю. Цифрова ера культурної спадщини // Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф., 18–19 листоп. 2021 р. / Харк. держ. акад. культури та ін. Харків, 2021. С. 124-125.
16. Миколайко Т. Іван Мазепа — ктитор Троїцького собору в Чернігові // Сіверянський літопис. 2017. № 6. С. 84–88.
17. Мітченко В. Естетика українського скоропису // Український світ. 1992. № 2. С. 34–35.
18. Мітченко В. Мистецтво скоропису в просторі українського бароко // Український світ. 1992. № 1. С. 24–25. URL: <http://litopys.org.ua/rizne/mitch.htm> (дата звернення: 14.03.2025)
19. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Офіційний сайт URL: <https://www.nbuv.gov.ua>. (дата звернення 08.04.2025).
20. Національний банк України. Гроші України. Київ : ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2011. 503 с.
21. Новік Г. В., Земцова П. О. Сучасна ілюстрація. Видавництво «А-ба-ба-га-ла-ма-га» // Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Дизайн. Київ: НАУ, 2021. Вип. 24. С. 95-103, DOI: 18372/2415-8151.24.16296.
22. Олійник В. Художньо-комунікативні трансформації книги на тлі еволюції візуальної парадигми в українському дизайні // Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну. Київ: КНУКіМ. 2023. Том 6, № 1. С. 70–86. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.6.1.2023.279062>. (дата звернення 06.04.2025)
23. Олійник В. Інфографіка як елемент дизайну художньої книги: візуально семантична роль, особливості верстки // Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. 2022. № 47. С. 186-192. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.47.2022.269638>. (дата звернення 07.04.2025)

- 24.Павельчак Г. І. Орнаментальність як художній образ скоропису в національній культурі бароко // Теорія і практика дизайну. Мистецтвознавство. 2019. Вип. 17. С. 77. DOI: 10.18372/2415-8151.17.14348.
- 25.Павліченко Є. Сучасна візуальна культура як засіб репрезентації національної ідентичності // Питання культурології. 2023. № 42. С. 57–65. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293704>. (дата звернення 06.04.2025)
- 26.Палеографічний збірник: матеріали з історії південно-руського письма у XV–XVIII ст. / вид. Київською комісією для розбору давніх актів. Вип. 1. Київ, 1899. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9f/%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B8%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA._%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8B_%D0%BF%D0%BE_%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8_%D1%8E%D0%B6%D0%BD%D0%BE-%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BC%D0%B0_%D0%B2_XV-XVIII_%D0%B2%D0%B2._%D0%92%D1%8B%D0%BF._1_%281899%29.pdf (дата звернення 18.04.2025).
- 27.Петров С. Й. Книги громадянського друку, видані на Україні XVIII – перша половина XIX століття: каталог (1765–1860). Харків, 1971. 294 с.
- 28.Райська Л. Г. Кулішівка в історії становлення української графіки й орфографії // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: філософські науки. Кулішеві читання з філософії етнокультури / За ред. проф. В. А. Личковаха. Чернігів : ЧДПУ, 2009. Вип. 66. С. 46–49.

29. Сколяренко, Н., Бухаріна, І. (2022). Імерсивні технології у дизайні книжкової продукції: принципи проектування. Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну, 5(2), 270-282. URL: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.5.2.2022.266919> (дата звернення 05.04.2025)
30. Трифонова Н. О. Георгій (Юрій) Нарбут та його роль у розбудові незалежної України / Н. О. Трифонова // Історичний архів. 2016. Вип. 16. С. 119–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ians_2016_16_19 (дата звернення 02.04.2025)
31. Універсал гетьмана Богдана Хмельницького про надання у підданство Київському Пустинно-Микільському монастиреві міщан та селян м. Чигирин-Діброва та належних до нього сіл. 1651 р., 5 листопада // Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 2168. Оп. 1. – Спр. 296. Мова староукраїнська. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008718> (дата звернення 12.04.2025).
32. Універсал гетьмана Дем'яна Ігнатовича (Многогрішного) чернігівському та ніжинському полковникам і полковій старшині щодо дозволу Максаківському Спаському чоловічому монастиреві спорудити вал для захисту від татарських набігів та заборонаю чинити перешкоди у цій роботі. 1669 р., 1 липня // Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 143. Оп. 1. Спр. 11. Арк. 1. Мова староукраїнська. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008718> (дата звернення 12.04.2025).
33. Універсал гетьмана Івана Виговського, виданий Івану Стецькому на володіння с. Милківщина Чернігівського полку. 1658 р., 16 червня // Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 221. Оп. 1. Спр. 188. Мова староукраїнська. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008718> (дата звернення 12.04.2025).

Зразок грецького уставу IX ст., що став основою для створення уставного
письма на теренах Русі

Ἐ

ΔΕΛΦΩΝ ΕΠΙΤΑΦΙΩΝ. ΤΑ
ΟΙΚΕΙΑ ΘΥΜΑΣΟΜΑΙ ΟΥ
ΜΗΝ ΟΤΙ ΟΙΚΕΙΑ. ΔΙΑ ΤΟΥ
ΤΟ ΨΕΥΔΩΣ. ΑΛΛΟΤΙ Δ ΛΗΘΗ.
ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΕΠΑΙΝΕΤΩΣ
Δ ΛΗΘΗ ΔΕ ΟΥΧ ΟΤΙ ΔΙΚΑΙΟΝ
ΜΟΝΟΝ. ΑΛΛΟΤΙ ΚΑΙ ΓΙΝΩ
ΣΚΟΜΕΝΑ. ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΣ ΧΑΡΙ.
ΟΥΣΥΓΧΩΡΕΙΤΑΙ ΚΑΝ ΕΘΕ

Остромирове Євангеліє

(Мініатюра із зображенням Луки)

Сторінка з «Ізборник Святослава»

Зразок накреслення уставних літер

А В В Г Д Е Ж З
З Н І К Л М Н
О П Р С Т У Ф
Х Ц Ч Ш Щ
Ъ Ы Ь Ъ Ю Ѡ
Ѳ ѳ Ѵ ѵ Ѷ ѷ Ѹ ѹ

Купюра номіналом 100 гривень (1918 р.) та «Українська абетка» (1917 р.) — за авторством Г. Нарбута.

Заголовок журналу «За волю нації». Дереворит Ніла Хосевича (1949 р.)

Юр'ївське Євангеліє

Мініатюра євангеліста в «Добрилове Євангеліє» (1164 р.)

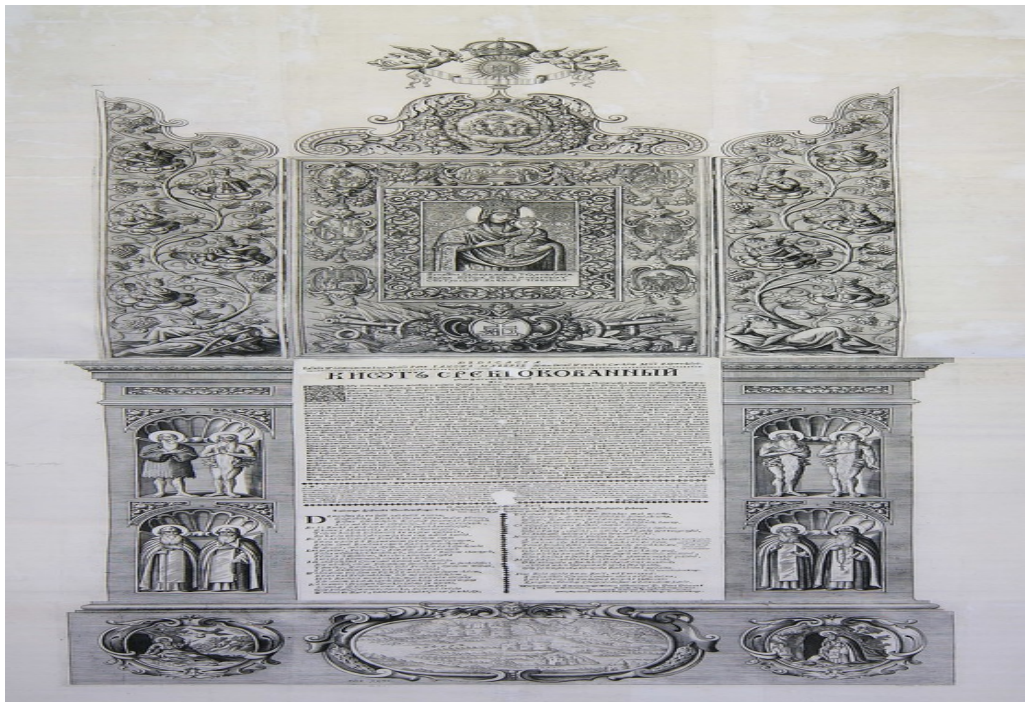
Зразок накреслення півуставних літер

ѿидѣнья своѣго. яко мощно
 ѿидѣти члвкъмъ. немощно бо
 срѣти члвкъмъ ѿ ствѣла анлъ
 каго. яко имоисивеликы
 и не в зможе ѿидѣти ангъ ка
 го ствѣба ѿдаше твою въ
 днь столпъ ѿ блаченъ. а во
 щистолпъ ѿ гмень то же не сто
 лпъ ѿдаше и гдъно ангъ видѣ
 ше прѣмили въ мощи и ѿ да не.
 тако и се та племь ѿ мѣ котиро
 ѿпоказываше. ѿ муме бо въ
 ти и бѣи на в. ѿ болѣ не сели
 ангъ доль бѣи на и по племе
 ни и кы и супостаты. яко рѣ
 ангъ прѣтвоею прѣидеть. и
 ангъ твои буди стобюю. :
Игумень силнѣ стръстами
 драгла. на писѣ книгы си
 лѣтописецъ на дѣяса ѿ ба
 млѣ прияти. при князю во
 лодимѣрѣ. и на мащю кму
 и въ ѿвѣ а мнѣ то времѣ и
 гуменащю. бустами раїла.
 ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ.
 ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ.
 те буди мнѣ млѣ аръ. :

«Апостол» Івана Федорова (1564 р.)

Дедикація ясновельможному Івану Мазепі (1691 р.)

Одна з трьох світських ілюстрацій до збірки «Вірші на жалісний погреб
шляхетного рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного»

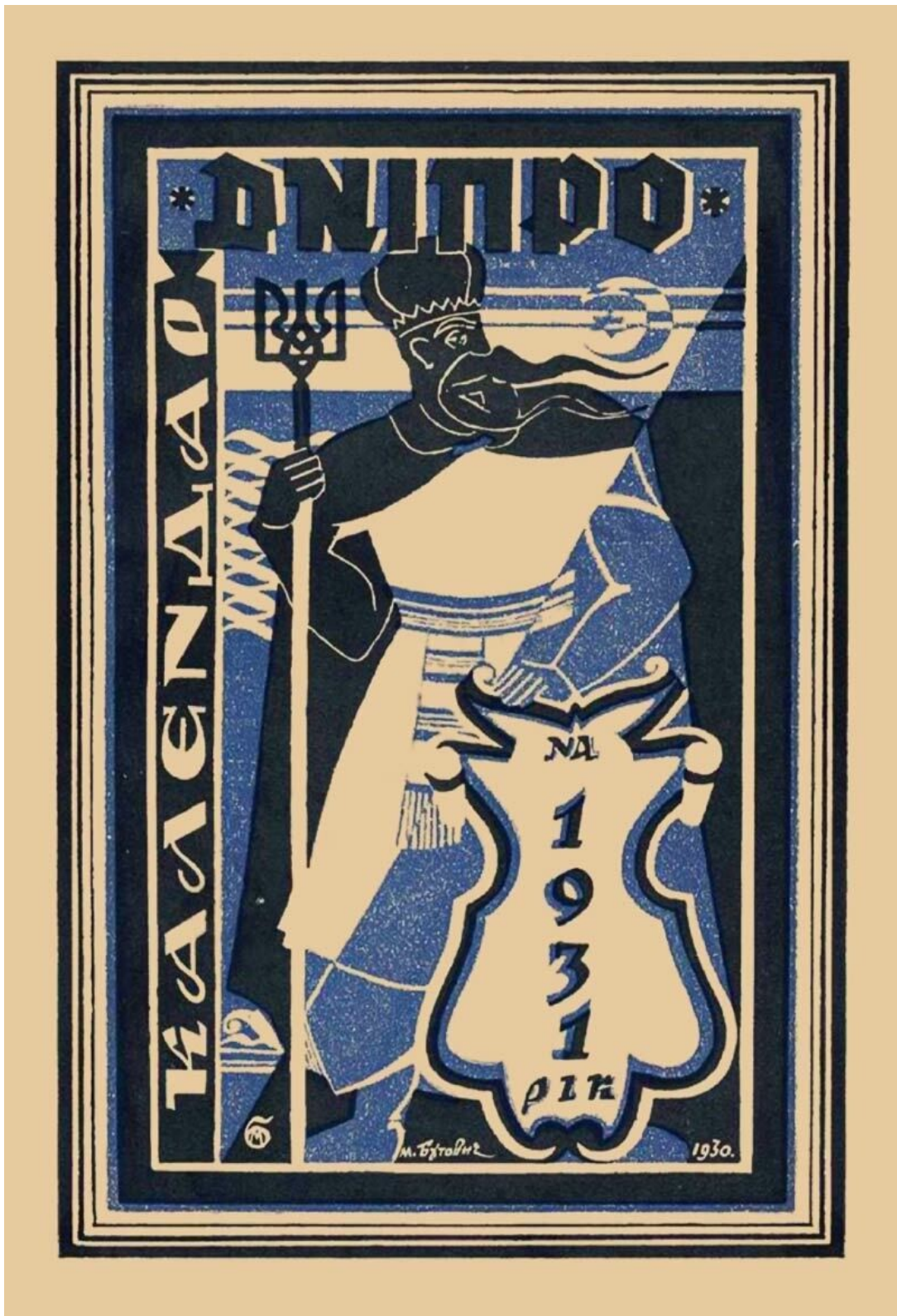
Зразок накреслення літер у гражданській гарнітурі

А Б В Г Д Е Ж З І К Л
М Н О П Р С Т У Ф
Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ь
Ѣ Э Ю Я ѐ
а б в г д е ж з і к л м н о п
р с т у ф х ц ч ш щ ъ ы
ь ѣ э ю я ѐ

«Катерина» (1842 р.) Т. Г. Шевченко

Обкладинка календаря. Микола Бутович (1931 р.)

Зразки накреслення літер сучасних шрифтових гарнітур (Рутенія, Kyiv region, Kyiv type)

Kyiv *
FreeWare variable
type superfamily
TYPE

Kyiv *
REGION
FreeWare typeface

Щ
РУТЕНІА
АБВГДЕЖЗИК
ЛМНОПРСТУФ
ХЦЧШЩЬЮА
ЮРРЕОШЖЗО
ЦДУА

Зразки сучасної книжкової ілюстрації (К. Лавро, В. Єрко та А. Базилевич)

Електронна бібліотека «Ізборник» (зразок оформлення сайту та інтерфейсу)

ЛІТОПИС САМОВИДЦЯ

[Вступ](#)

[Частина I. \(1648-1659\)](#)

[Частина II. \(1660-1679\)](#)

[Частина III. \(1680-1702\)](#)

[Коментарі](#)

[Словник](#)

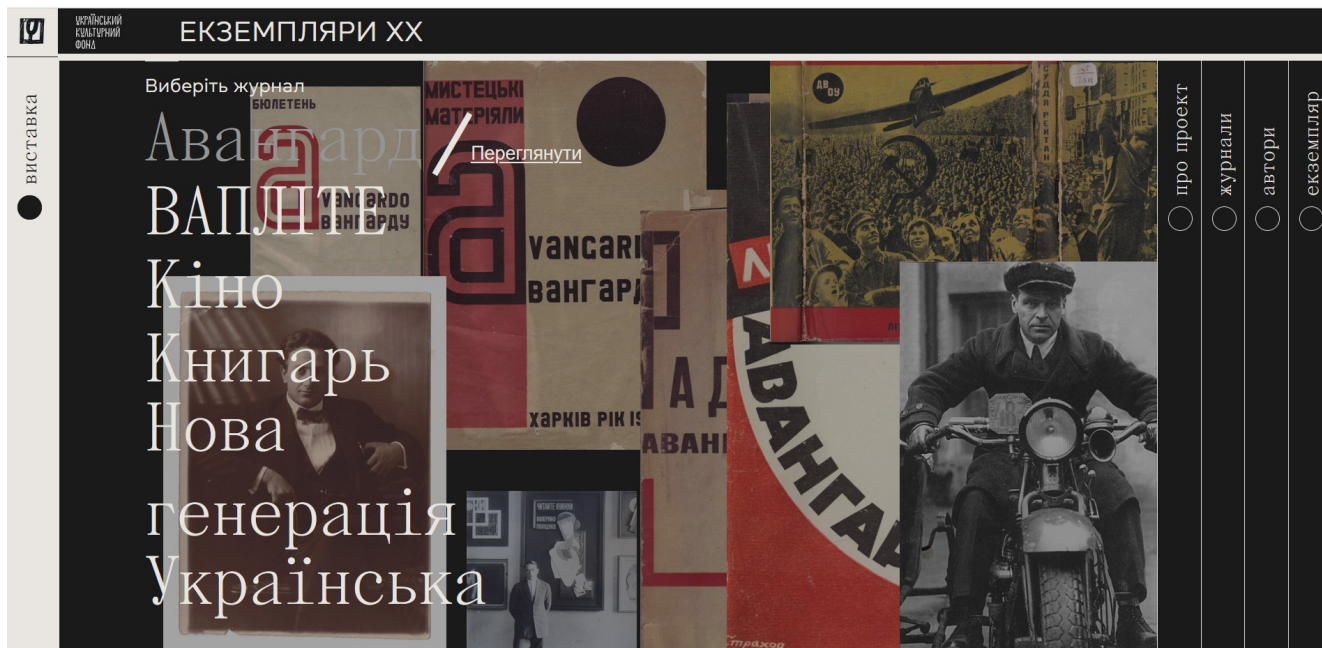
[Бібліографія](#)

Літопис Самовидця / Видання підготував Я. І. Дзира. — Київ: «Наукова думка», 1971. — 208 с.

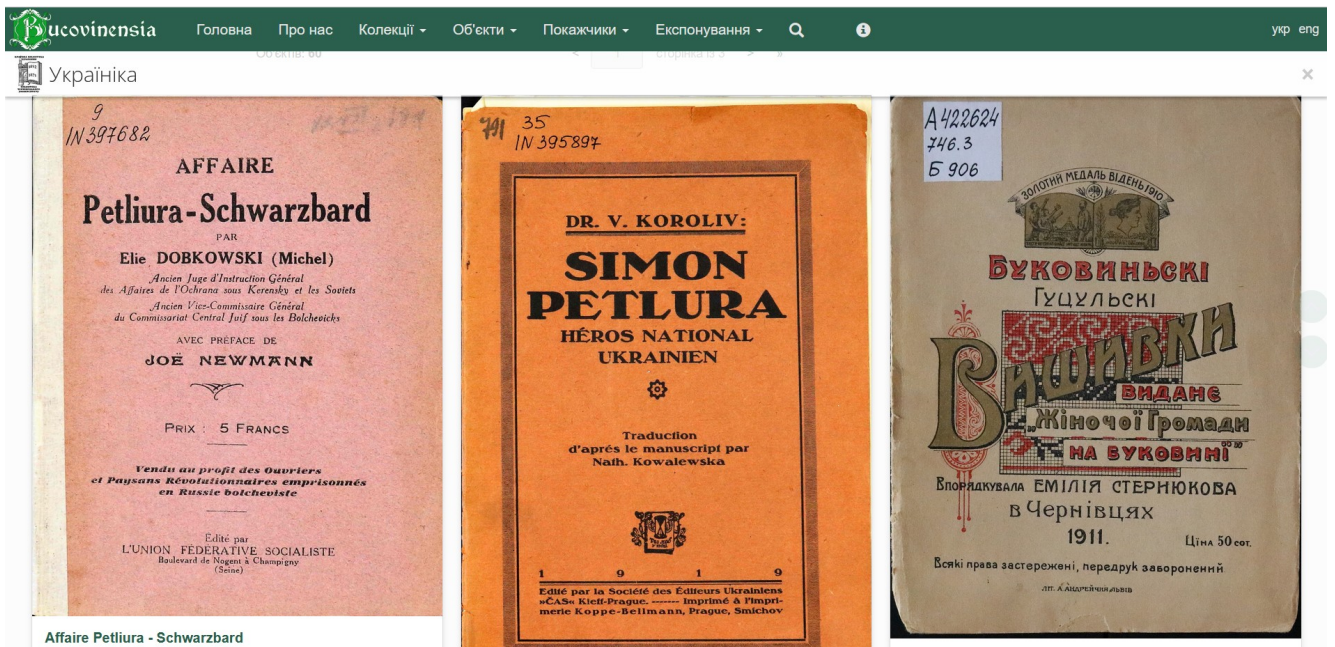
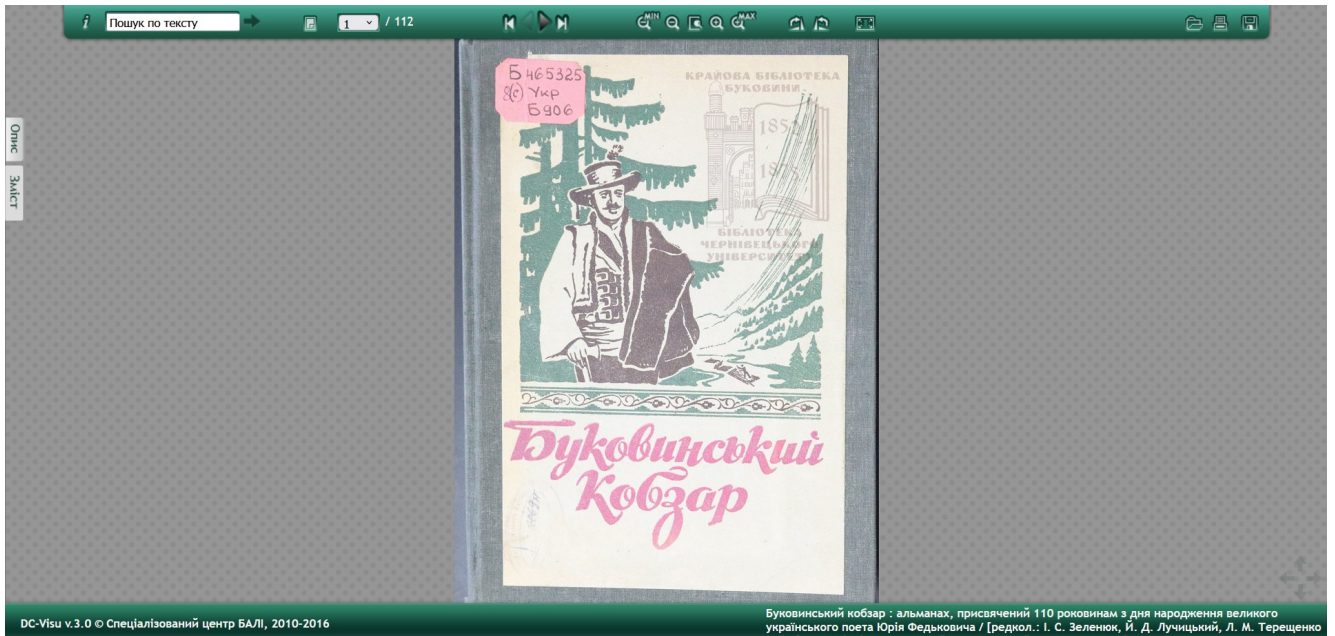
Літопис Самовидця — одна з найвидатніших історіографічних пам'яток і одне з найдостовірніших історичних джерел XVII ст., самобутня й оригінальна пам'ятка української мови та літератури. Як історичне джерело, написане очевидцем, літопис містить цінні фактичні відомості з історії українського, білоруського, російського, польського та інших народів другої половини XVII ст. Багато з цих відомостей мають унікальний характер.

Видання розраховане на істориків, філологів, етнографів, викладачів та студентів вузів, учителів і широке коло читачів.

Сервіс «Читомо» (Виставка «Екземпляри ХХ, Літературно-мистецька періодика ХХ століття»)

Цифрова бібліотека «Буковінезія» (зразок оформлення сайту та інтерфейсу)

Цифрова бібліотека «Україніка» (зразок оформлення сайту та інтерфейсу)

До 100-річчя Національної академії наук України та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

 ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА "УКРАЇНІКА"
 electronic library "Ukrainica"
 Оберіть мову ▾

НОВІ НАДХОДЖЕННЯ
ДЕТАЛІЗОВАНИЙ ПОШУК
РУБРИКАТОР
КОЛЕКЦІЇ
ПРО ПРОЕКТ

Національна бібліографія ▾

Довідкові видання ▾

Біографістика ▾

Філософія ▾

Церква. Релігія ▾

Психологія ▾

Етнологія ▾

Краєзнавство ▾

Соціологія ▾

Демографія ▾

Джерелознавство ▾

Історія ▾

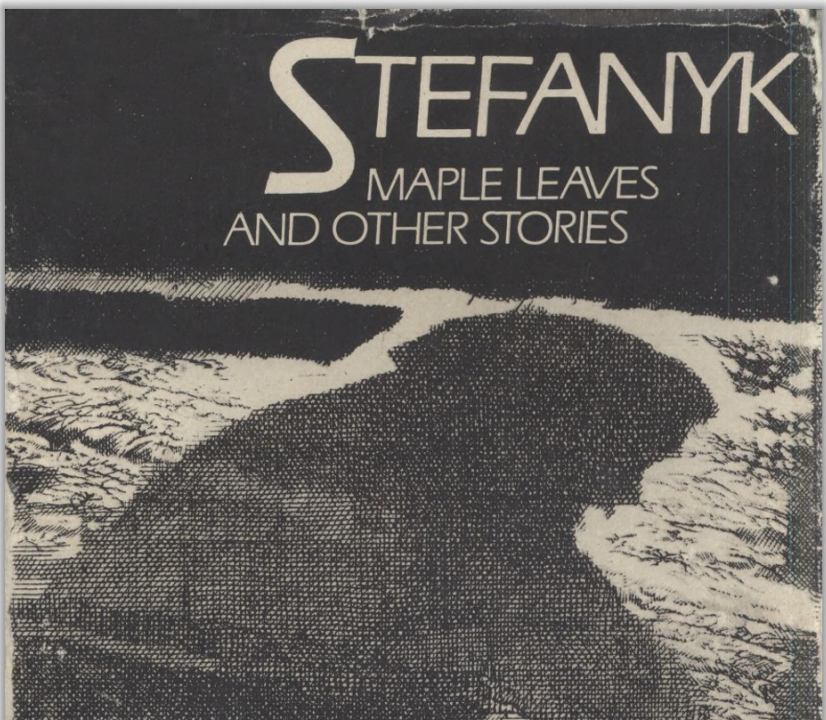
НОВІ НАДХОДЖЕННЯ

					
MAPLE LEAVES AND OTHER STORIES (1988)	МАЛЕНЬКИЙ ГРІШНИК : оповідання для мал. шк. віку (1987)	КРАЙ БИТОГО ШЛЯХУ : роман (1962)	КЛЕНОВІ ЛИСТКИ (1949)	ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ (ЗДРІЄНЛИХ ТА ЗГРУБЛИХ) ЧОЛОВІЧИХ ХРЕСНИХ ІМЕН ІЗ ОКРЕМНЬОЮ УВАГОЮ НА ЗАВМЕРЛІ СУЧІККИ (1931)	МАРКО ПРОКЛЯТИЙ (1947-7)

	
---	---

Сторінка: 1 з 110 | 130%

Зразок лінгвістичних okaziy, що шкодять репрезентації української спадщини (The New York public library – Peasant art of subcarpathian Russia)

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
DIGITAL COLLECTIONS

Search keyword(s)

Collections > *Peasant art of subcarpathian Russia*

PEASANT ART OF SUBCARPATHIAN RUSSIA

About Filters

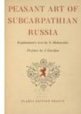

COLLECTION HISTORY

The materials in this presentation comprise the illustrational (and, in selected cases, textual) content of nearly 100 published works dating from the period circa 1830 to 1935, although there are individual titles dating from the 18th century, as well as high-quality, limited edition 19th-century reprints of much earlier materials. The illustrations represent an equally broad variety of production techniques which range from wood block printing, engraving (some hand-colored) and etching, to lithography, chromolithography and photo offset printing. Thematically, these volumes are highly diverse. It is, in essence, a "culturological" collection, documenting not only art and architecture, but also topics ranging from archaeological digs to typeface design and subway planning.

It must be emphasized that the content of these albums is not strictly Eastern European. Russia was a globe-spanning Empire, and, like other great powers, sought to document the peoples, lands, and resources in its dominions. As a

111 results found

Sort by:

			
Peasant art of subcarpathian ...	Peasant's sheep-skin "kožušok...	a-e) Women's glass-bead neck...	Woman's blouse, ornamented wi...
			
a-c) Cuffs of women's blouses...	Old type of woman's blouse, o...	a-b) "Ustavki" of women's blo...	a) "Ustavka" of woman's blous...
			

Polona (wystawka «Taras Szewczenko, nieśmiertelny wieszcz Ukrainy»)

[18+] CIAŁO FAUNA I FLORA FILOZOFIA FOTOGRAFIA GEOGRAFIA HISTORIA KULINARIA LITERATURA MEDYCYNA MODA
MUZYKA NAUKA PODRÓŻE RELIGIA REMIKS ROZRYWKA SPEKTAKL SZTUKA TEATR TOP 10 UNCATEGORIZED

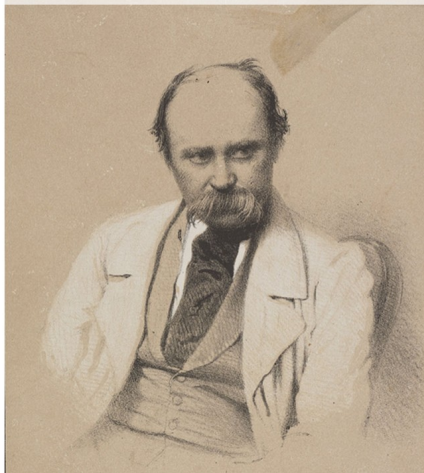

Taras Szewczenko, nieśmiertelny wieszcz Ukrainy

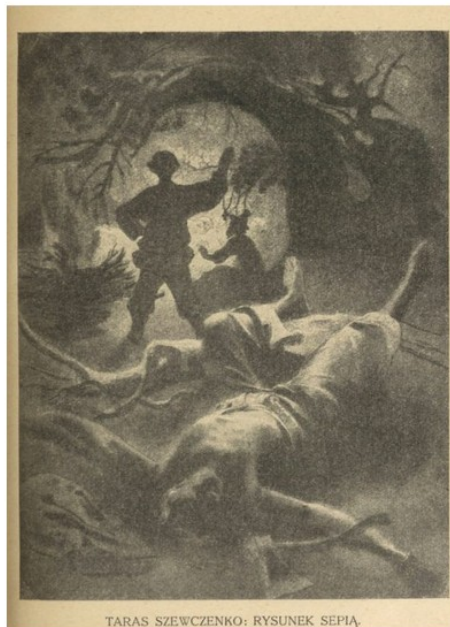
2022.03.10
Autor: Janusz Drzewucki

Literatura

f p t Like 10

Koleje życia Szewczenki są wyjątkowo dramatyczne. Urodził się 9 marca 1814 roku we wsi Moryńce guberni kijowskiej w rodzinie chłopca pańszczyźnianego. Gdy miał 9 lat osierociła go matka, gdy miał 11 – ojciec. Pracował jako pastuch, ale już w dzieciństwie zdradzał talent do rysowania. Interesowało go pisanie ikon i malarstwo. Został wysłany na naukę do Jana Rustema, polskiego klasycysty i profesora Uniwersytetu Wileńskiego. W 1836 roku znalazł się w Petersburgu, gdzie pomocną rękę wyciągnął do niego poeta Wasilij Żukowski (autor hymnu Imperium Rosyjskiego *Боже, царя храни!*) oraz malarz Karł Briułłow. To oni wykupili Szewczenkę z poddaństwa i w 1838 roku mógł on podjąć studia w Akademii Sztuk Pięknych. W tym czasie zaczął pisać pierwsze wiersze, takie jak ballada *Орися*, lecz poezje pozostawały wtedy w cieniu jego rysunków i malarstwa.

TARAS SZEWCZENKO: RYSUNEK SEPIĄ

Talent poetycki okazał się jednak równie wybitny jak i plastyczny. Po *Hołodamakach* powstały poematy *Sien* oraz *Kawkaz*, którego rękopis autor posłał w 1845 roku Adamowi Mickiewiczowi. W tym czasie Szewczenko sporo podróżował po Ukrainie, Wołyniu, Podolu, Połtawczyźnie. W 1846 roku wstąpił do zezłozonego w Kijowie przez Mykołę Kostomierowa i Pantelėjmona Kulizę konspiracyjnego Bractwa Cynyla i Metodego, propagującego nowoczesne tezy społeczne i polityczne oraz panslawistyczne, a także posiadającego pracę nad ułustrzowaniem literackiej odmiany języka ukraińskiego. Bardzo szybko przywódców Bractwa aresztowano. Szewczenkę kamie wcielono do wojska i odesłano w twierdzę w Orsku.

Gallica (колекції та виставки: «Livres d'artistes», «Typographie française», «La bibliothèque bleue» або «Livres illustrés du XIXe siècle»)

Gallica vous conseille

Manuels, historiques, alphabets et exemples célèbres de typographie : Gallica vous initie à l'art et la manière de composer et d'imprimer l'écriture en utilisant des types variés de caractères à travers un choix de documents variés.

Typographie France

Spécimen des caractères
#DOCUMENT

Album d'alphabets
#DOCUMENT

Typographie de Firmin Didot
#DOCUMENT

Manuel français de typographie
#DOCUMENT

Du dessin à l'alphabet, une histoire des écritures...
#BILLET DE BLOG

George Auriol (1863-1914) la lettre et l'estampe
#BILLET DE BLOG

Affichage : Tri par Pertinence

[Exporter les résultats](#)

Gallica vous conseille

Sur Gallica, découvrez la littérature à travers un choix d'œuvres classiques, consultables en ligne et, pour certaines, téléchargeables au format EPUB. Vous pouvez aussi consulter les Sélections dédiées aux classiques de la littérature, aux adaptations en bande dessinée, aux feuillets dans la presse, aux romanciers populaires du XIXe siècle, au roman gothique, aux éditeurs littéraires du XIXe siècle, à la presse littéraire, et aux représentations de Paris et du sport dans la littérature. Le blog Gallica a également consacré de nombreux billets aux oeuvres et personnalités littéraires, avec par exemple des séries d'articles dédiées aux femmes de lettres anglaises, au merveilleux-scientifique, ou encore aux textes au programme du bac de français.

Littérature Bande dessinée

Le roman-feuilleton
#SÉLECTION

Les Métamorphoses
#DOCUMENT

Don Quichotte, par Miguel de Cervantes
#DOCUMENT

Les Mille et Une Nuits
#DOCUMENT

Feuillets dans la presse
#SÉLECTION

Éditeurs littéraires du XIXe siècle
#SÉLECTION

Affichage : Tri par Pertinence

1 sur 6 428 > >>

15 résultats par page ▾

[Exporter les résultats](#)

Gallica vous conseille

Découvrez les bibliothèques dans Gallica à travers des gravures, des photographies, ainsi que des ouvrages sur leur histoire et leur organisation. Le blog Gallica leur a aussi consacré plusieurs billets.

Bibliothèque

Gravure : La bibliothèque
#DOCUMENT

Manuel pratique de bibliothécaire
#DOCUMENT

Voyage d'un livre
#DOCUMENT

Gravure : La bibliothèque de la ville de Paris
#DOCUMENT

Toutes les bibliothèques partenaires de Gallica
#PARTENAIRES

Une visite du site Bibliothèques d'Orient
#BILLET DE BLOG

Affichage : Tri par Pertinence

1 sur 14 144 > >>

15 résultats par page ▾

[Exporter les résultats](#)